

РУХ ЗА ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА ЧОРНОШКІРОГО НАСЕЛЕННЯ США

Єлизавета МЯДЗЕЛЕЦЬ, Інна ПІДБЕРЕЗНИХ,
 Чорноморський національний університет ім. Петра Могили,
 Миколаїв (Україна),
 lizka.myadzelets@gmail.com

THE BLACK CIVIL RIGHTS MOVEMENT IN THE UNITED STATES

Yelyzaveta MIADZELETS, Inna PIDBEREZNYKH,
 Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv (Ukraine),
 ORCID ID 0000-0002-8991-5906
 ORCID ID 0000-0001-9906-4327

Мядзелець Єлизавета, Підберезних Інна. Движение за гражданские права чернокожего населения. Цель статьи проанализировать путь чернокожего населения и активистов от унижения, дискриминации, бесправия – к уважению и равноправию; определить предпосылки, развитие событий и последствия расового неравенства в американском обществе. **Методы исследования.** В исследовании используются методы системного анализа, синтеза, сравнения, обобщения. **Научная новизна.** В последнее время проблема дискриминации и расизма появилась в американском обществе особенно остро из-за того, что расизм до сих пор существует в подсознании американцев. Об этом свидетельствуют дискриминационные речи экс-лидера США Дональда Трампа, методы, которые полиция применяет к чернокожему населению и отношение старшего поколения населения южных штатов. В XXI в. доносительство или поступок не могут быть незамеченными и имеют большой резонанс, но так было не всегда. **Выводы.** Активисты движения за гражданские права чернокожего населения достигли чрезвычайных результатов. Чернокожее население наконец смогло свободно передвигаться по стране, не бояться преследования со стороны радикальных расистских организаций, получать качественное образование, посещать различные, ранее запрещенные для них общественные места, парки и библиотеки, их стали обслуживать в кафе и ресторанах. В общественном транспорте все могли садиться, где им хочется. Самое главное, что они получили право голосовать, право на хорошую работу и все те права, которые им были недоступны из-за цвета кожи.

Ключевые слова: рабство, сегрегация, расизм, гражданские права, рейсы свободы, забастовка, активисты.

Вступ. У XIX – початку XX ст. чорношкіре населення та їх білошкірі союзники намагалися всіма силами покінчити з рабством та досягти юридичних прав для чорношкірого населення. Головною ідеєю була рівність всіх громадян незважаючи на колір шкіри. Північні штати ще на початку XIX ст. відмовилися від рабства. Вони вважали це не етичним та коли почав діяти закон 1950 р. “про біглих рабів – втікачів” (населення усіх штатів мало розшукувати рабів, які втекли від своїх господарів), розгорнувся рух аболіціоністів. Почала працювати система таємних маршрутів якими біглих рабів переправляли на Північ. Мешканці півночі – білошкірі та вільні темношкірі організували підпільну мережу таємних маршрутів, якими проводили групи втікачів-рабів з південних плантацій від “станції” до “станції”, на яких ті отримували нічліг і харчування по дорозі до свободи. Всього за тридцять років свого існування завдяки цій дорозі свободу на Півночі знайшли 60 тис. “південних” рабів, але вважалось, що цей рух порушував стабільність та відносини між штатами. Населення Північних штатів, у своїй більшості не переймалися проблемою утисків чорношкірого населення, та вважали, що це внутрішня проблема Південних штатів і не варто втручатися в їх закони та порядки. Навіть Лінкольн вважав рабство природним явищем для південної системи сільського господарства, але він не хотів допустити його розповсюдження та дії “Закону

про біглих рабів – втікачів” на Півночі. Лише, коли армія Півночі почала програвати Півдню та Союз почав руйнуватися, єдиним рішенням, яке могло змінити ситуацію на користь Півночі, було підписання закону, що зробить всіх рабів назавжди вільними¹.

Мета статті проаналізувати шлях чорношкірого населення та активістів від приниження, дискримінації, безправ'я – до поваги та рівноправ'я; визначити передумови, розвиток подій і наслідки расової нерівності в американському суспільстві.

Матеріали та методи. Значним інформаційним джерелом є дослідження Інституту Public Religion Research, в яких вивчається проблема дискримінаційного ставлення не тільки до темношкірого населення Америки, а й щодо інших етногруп. У дослідженні використовуються методи системного аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання расизму, сегрегації та руху за громадянські права розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені. Певні розвідки з проблем формування расистської ідеології в США були здійснені С. Жуком. У загальному вигляді дана проблематика схарактеризована в дослідженнях С. Білоніжка, А. Золотарьова. У розвідках Р. Янченко розкриває історичні аспекти формування дискримінаційних поглядів у США від початку їх виникнення як держави і до сьогодення. У доробках Б. Філатова схарактеризовано організацію колоніальної

¹Fridman M. Nareshti vilni [Biuro mizhnarodnykh informatsiinykh proqram] [Finally free. Bureau of International Information Programs], 2008, 70 p. URL: <https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-russian/free-at-last-ru.pdf>.

влади про стосунки протестантських церков і владних структур США ще до набуття колоніями незалежності. У 50–60-х рр. XX ст. вчені М. Єрофєєв, О. Єфімов, Г. Куропятник, О. Самійло та О. Фурсенко визначили у своїх наукових працях проблеми расизму на фоні становлення американської державності.

Історіографія питання. Термін “расизм” уперше ввів у вжиток французький філософ П. Ларусс у 1932 р. У Франції також було видано книгу “Расизм” А. Меммі – одне з перших наукових досліджень цієї проблеми. Вагомий вплив на розвиток расизму здійснила теорія еволюції Ч. Дарвіна, яка визначала ступінь цивілізації різних груп людей в залежності від періоду їх розвитку. Англійський політик, аристократ Х. С. Чемберлен відстоював пріоритет тевтонської раси та виклав свої переконання у книзі “Основи дев’ятнадцятого століття” (1899). У працях американського політика Т. Пейна – памфлеті “Здоровий глузд” і трактаті “Сторіччя розуму” показано причини краху британської колоніальної системи в Новому Світі та шляхи до побудови в колоніях буржуазно-демократичного ладу. Концепцію Т. Пейна було відображено у дослідженнях політичних діячів революційної доби Дж. Салівена “Історія колонії Мен” та Д. Рамсея “Історія Південної Кароліни”. Ці автори були плантаторами й учасниками боротьби за незалежність, які відстоювали власні інтереси. Вони передусім переймалися проблемою правового регулювання праці рабів Британської Америки, і тому акцентували увагу на розкритті змісту правових інститутів тимчасового й довічного рабства.

Виклад основного матеріалу. Громадянська війна 1861–1865 рр. мала покласти кінець сегрегації та дискримінації, але підтримка сіверян майже зійшла нанівець через те, що конфлікт було вирішено, та допомога чорношкірого населення у боротьбі з південними штатами, більше не була потрібна. Практично все білошкіре південне населення було расистським. Якими расистами були всі – від багатих плантаторів до бідних фермерів. Всі жителі півдня дуже бажали мати рабів, з 1,5 млн південних сімей майже 400 тис. мали у власності рабів. Оскільки сільське господарство виживало за рахунок освоєння нових земель, все південне населення до кінця трималося за право рабовласництва, тому не дивно, що навіть після офіційного скасування рабства, расистські погляди не зникли.

Звичайно після війни чорношкіре населення отримало деякі права та можливості. Вони могли брати в оренду землю, бути найманими працівниками та отримувати заробітну платню. Вони мали вибір – залишитися на Півдні та працювати там, або їм могли виділити землю на Півночі. Почали будувати школи для чорношкірого населення та вони набули право голосувати.

У США зберігалось масове рабство і тоді, коли воно було скасоване і заборонене всіма європейськими і американськими країнами. Федеральний уряд посилав американські військові кораблі патрулювати африканське узбережжя, щоб припинити работоргівлю,

і в той же час в південних штатах приватне володіння іншими людьми вважалося не тільки законним, але і природним правом “білих людей”. Це підтверджують “Расистські закони Джима Кроу” – збірник державних і місцевих законодавчих актів, що зробили расову сегрегацію законною². Закони існували близько 100 років, з періоду після Громадянської війни до 1968 року, були призначені для маргіналізації афроамериканців, позбавляючи їх права голосу, збереження роботи, отримання освіти або інших можливостей. Ті, хто намагався порушити закони Джима Кроу, часто стикалися з арештами, штрафами, тюремним ув’язненням, насильством і смертю.

Чорні кодекси становили собою суворі місцеві й державні закони, в яких докладно описувалося, коли, де і як раніше поневолені люди можуть працювати і в якому розмірі отримувати заробітну платню. Кодекси з’явилися по всьому Півдню як законний спосіб закабалення чорношкірих громадян, позбавлення їх права голосу. Контролювали де вони живуть і як вони пересуваються, а також забирали їх дітей для роботи.

Правова система була влаштована проти чорношкірих громадян, при цьому колишні солдати Конфедерації працювали поліцейськими і суддями, що ускладнювало для афроамериканців виграш судових справ і забезпечення їх відповідності чорним кодексам. Ці кодекси діяли спільно з трудовими таборами для ув’язнених, де з ув’язненими поводитися як з рабами. Чорношкірі правопорушники, як правило, отримували більш тривалі терміни ув’язнення ніж білошкірі за такі ж злочини, і через виснажливу роботу вони часто не доживали до кінця терміну ув’язнення. Також, окрім принизливого ставлення з боку держави та влади, чорношкіре населення піддавалося постійним приниженням та терору з боку суспільства³.

Найжорстокіша організація епохи Джима Кроу, Ку-клукс-клан (ККК), зародилася в 1865 році в Пуласкі, штат Теннессі, як приватний клуб ветеранів Конфедерації. Організація ККК поширилася майже на всі південні штати до 1870 року і стала засобом опору білих жителів Півдня політиці епохи Реконструкції Республіканської партії, спрямованої на встановлення політичної та економічної рівності для чорношкірих американців. Його члени вели підпільну кампанію залякування і насильства, спрямовану проти білих і чорних республіканських лідерів. Хоча Конгрес прийняв закон, покликаний приборкати тероризм кланів, основною метою організації було відновлення всіх переваг білошкірого населення.

До 1870 року Ку-клукс-клан мала відділення майже в кожному південному штаті. Члени місцевого клану часто в масках і одягнені у фірмові довгі білі мантії та капюшони організації, зазвичай проводили свої атаки вночі, діючи самостійно, але в підтримку спільних цілей – перемогти радикальну реконструкцію і відновити панування білих на Півдні. Діяльність клану процвітала особливо в регіонах Півдня, де чорношкірі становили меншість або незначну більшість населення, і була відносно обмеженою в інших регіонах⁴.

² Hromadianska viina v SShA [Vidmina rabstva] [The American Civil War. Abolition of slavery], URL: <https://www.historion.org/B2/>

³ History. com Editors. Jim Crow Laws, *A&E Television Networks*, 2018, URL : [tps://www.history.com/topics/early-20th-century-us/jim-crow-laws](https://www.history.com/topics/early-20th-century-us/jim-crow-laws) [in English].

⁴ History. com Editors. Ku Klux Klan, *A&E Television Networks*, 2009, URL: <https://www.history.com/topics/reconstruction/ku-klux-klan> [in English].

На початку 1880 років великі південні міста вже не дуже дослухалися до законів Джима Кроу та в темношкірих американців з'явилося більше свободи. Це призвело до того, що чорношкірі переселилися у великі південні міста, а місцеве білошкіре населення вимагало від влади та місцевого самоуправління більше законів, щоб обмежити права темношкірих.

Закони Джима Кроу незабаром поширилися всією країною з ще більшою силою, ніж раніше. Афроамериканцям було заборонено відвідувати громадські парки, а театри і ресторани були сегреговані. Було побудовано та організовано роздільні зупинки на автобусних і залізничних вокзалах, а також окремі фонтани з водою, туалети, входи в різні будівлі, ліфти, кладовища і навіть вікна для касира в парку атракціонів. Закони забороняли афроамериканцям жити в білих кварталах. Сегрегація була введена для громадських басейнів, телефонних кабін, лікарень, притулків, тюрем і житлових будинків для людей похилого віку та інвалідів. Деякі штати вимагали окремих підручників для чорних та білих студентів. В Атланті афроамериканцям в суді давали Біблію, відмінну від Біблії білих, щоб вони могли присягнути. Шлюби та співжиття білих і чорношкірих людей в більшості південних штатів були строго заборонені. Непоодинокими були випадки, коли при в'їзді до міста вивішувалися знаки, що попереджали чорношкірих про те, що їм там не раді. Жорстока політика, несправедливе судочинство, соціальні утиски, приниження та терор породили протестні настрої серед чорношкірого населення та їх білошкірих союзників⁵.

Одним з найвідоміших борців був Чарльз Гамільтон Х'юстон. Він був чорношкірим юристом, який відіграв свою роль у скасуванні законів Джима Кроу і допоміг навчити майбутнього суддю Верховного суду Тургуда Маршалла. Відомий як "Людина, що вбила Джима Кроу", брав участь майже у всіх справах про цивільні права, що розглядалися у Верховному суді. Х'юстон зробив висновок, що нерівноправна освіта була слабким місцем Джима Кроу. Демонструючи нездатність штатів навіть спробувати дотримуватися правила 1896 року "окремо, але рівноправно", Х'юстон сподівався остаточно змінити систему. Він зауважив, що в південних штатах на освіту чорношкірих учнів витрачається в сукупності менше половини того, що виділяється білим учням, в окремих шкільних округах спостерігаються ще більші диспропорції⁶. Школи для чорношкірих учнів забезпечуються менш якісним приладдям ніж школи для білошкірих. Х'юстон розробив стратегію боротьби з сегрегацією в юридичних школах, змушуючи штати або створювати дорогі паралельні юридичні школи, або інтегрувати наявні. У цій стратегії були приховані переваги: оскільки студенти-юристи були в основному чоловіками. Х'юстон прагнув нейтралізувати давній аргумент про те, що дозвіл чорним відвідувати навчальні заклади для білих призведе до змішаних шлюбів або "змішування рас". Він також міркував, що

судді, які приймають рішення у справах, можуть бути більш співчутливими до позивачів, які робили кар'єру в сфері права і ці юристи будуть продовжувати його справу⁷.

Ще одним юристом – борцем за права чорношкірих був Тургуд Маршалл. Він у 1946 році переконав південний суд присяжних, до складу якого входили тільки білі, виправдати 25 чорношкірих, яких звинувачували в організації масових заворушень. Саме при Маршаллі розроблена Х'юстоном стратегія поступових юридичних завоювань, нарешті, увінчалася успіхом. Виграючи одну справу за іншою, Маршалл і адвокати Національної асоціації за прогрес кольорового населення підточували юридичні опори сегрегації. Маршалл домігся дивовижного результату, вигравши в цілому 29 з 32 справ, які він представляв у Верховному суді. Зокрема, він здобув такі юридичні перемоги: "Сміт проти Олдрайта" (1944 р.) – рішення Верховного суду заборонити проведення первинних виборів тільки серед білих (на первинних виборах політичні партії визначали своїх кандидатів на загальні вибори). Прихильники сегрегації вимагали, щоб будь-який кандидат, який бажає отримати номінацію від своєї партії, був сегрегаціоністом, і на той час, коли чорношкірі, а іноді навіть жінки стали голосувати на загальних виборах, їм доводилося віддавати свої голоси тому або іншому прихильнику сегрегації, оскільки вибору не було. "Морган проти штату Вірджинія" (1946 р.) – коли Маршалл домігся рішення Верховного суду заборонити сегрегацію в автобусному сполученні між штатами, пізніше при розгляді справи "Бойнтон проти штату Вірджинія" (1960 р.), Маршалл переконав суд скасувати сегрегацію також на автобусних станціях та інших приміщеннях для пасажирів, котрі переміщуються між штатами.

Судові рішення цих справ привели в 1960-і роки до нового руху "Рейси свободи". У справі "Петтон проти штату Міссісіпі" (1947 р.) Верховний суд погодився з доводом Маршалла про те, що суди присяжних, зі складу яких систематично виключаються афроамериканці, не можуть виносити вироки відповідачам-темношкірим.

При розгляді справи "Шеллі проти Кремера" (1948 р.) Маршалл переконав Верховний суд в тому, що суди штатів за Конституції не можуть заперечувати проти продажу нерухомості чорношкірим, навіть якщо в договорі є обмеження на перепродаж за расовою ознакою. Такі договори були юридичною тактикою, часто застосовувалися для того, щоб не дозволяти домовласникам продавати свою нерухомість чорношкірим, євреям та іншим меншинам⁸.

Ще однією з найяскравіших та найвідоміших бунтівниць проти несправедливості була Роза Паркс, яку пізніше назвали "матір'ю руху за громадянські права". Роза Паркс була лідером у боротьбі за громадянські права чорношкірих. Її відмова поступитися місцем білошкірому громадянину призвела до автобусного бойкоту в Монтгомері. Згідно з

⁵ Rasistskij zakon Dzhima Krou [Jim Crow's racist law], URL: <http://history-doc.ru/rasistskij-zakon-dzhima-krou/> [in Russian].

⁶ Charles Hamilton Houston. National Museum of American History, URL: <https://americanhistory.si.edu/brown/history/3-organized/charles-houston.html> [in English].

⁷ NAACP HISTORY: Charles Hamilton Houston. National Association for the Advancement of Colored People, URL: <https://www.naacp.org/naacp-history-charles-hamilton-houston/> [in English].

⁸ Fridman M. Nareshti vilni..., op. cit., 2008, 70 p. URL: <https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-russian/free-at-last-ru.pdf> [in Ukrainian].

постановою міста Монтгомері від 1955 року, афроамериканці повинні були сидіти в задній частині громадських автобусів, а також були зобов'язані поступитися місцем білошкірим громадянам, якщо місця в передній частині автобуса не було. Парк сиділа в першому ряду “чорної секції” і коли білошкірий водій звернувся до неї з проханням поступитися місцем білошкірому громадянину, вона відмовилася і була заарештована⁹. Коли активісти дізналися про арешт, вони негайно стали закликати до бойкоту автобусів. Обурені чорношкірі мешканці створили Асоціацію за поліпшення становища в місті Монтгомері для організації бойкоту міської автобусної системи. Щоб уникнути суперництва між лідерами місцевих громад громадяни звернулися до преподобного Мартіна Лютера Кінга, який саме тоді перебував в місті Монтгомері. Кінгу, якого призначили пастором Баптистської церкви на Декстер-авеню, було 26 років, але він був природженим лідером: його батько, преподобний Мартін Лютер Кінг очолював впливову Баптистську церкву Ебенезера в Атланті і активно працював у відділенні Національної асоціації сприяння прогресу кольорового населення в штаті Джорджія. Ще в 1920-х роках він відмовлявся їздити в автобусах Атланти, де діяла сегрегація.

Під керівництвом Кінга учасники бойкоту домовилися про те, як будуть підвозити один одного на автомобілях, а чорношкірі водії таксі почали брати з учасників бойкоту плату в розмірі 10 центів, яка дорівнювала вартості проїзду в автобусі. Користуючись приватними автомобілями та возами з кінями, а іноді просто відмовляючись від використання транспорту, учасники прямої ненасильницької акції непокої змусили місто заплатити високу економічну ціну за практику сегрегації. Поки учасники бойкоту мужньо відповідали на опір прихильників сегрегації, адвокати, які домагалися її скасування, оскаржували положення про автобусну систему Монтгомері в судах. У листопаді 1956 року Верховний суд США відхилив останню апеляцію міста, і сегрегація в автобусах Монтгомері було покладено край¹⁰. Таким чином, рух за громадянські права зміцнився і вийшов на новий рівень.

Після успішного автобусного страйку, чорношкіре населення повірило в те, що можливо мирним шляхом досягти змін. Особливо це вплинуло на студентів, які вирішили виступити проти сегрегації та дискримінації в місцях громадського харчування. Свій рух вони назвали – “сидячий протест”. Сидячий протест, ненасильницький рух епохи громадянських прав США, який почався в Грінсборо, Північна Кароліна, в 1960 році. Афроамериканці (до яких пізніше приєдналися білі активісти), зазвичай студенти, ходили в місця громадського харчування, сиділи в усіх доступних місцях, подавали заявки на обслуговування, а потім відмовлялися йти, коли їм відмовляли в обслуговуванні через їх колір шкіри. Крім створення перешкод і залучення небажаного розголошення, це створювало економічні труднощі для власників закладів, оскільки учасники сидячого страйку займали місця, які зазвичай заповнювалися клієнтами.

Хоча перший сидячий протест почався лише з чотирьох учасників, увага, що приділялася протесту, створила рух, який поширився на південь в 1960 і 1961 роках і налічував 70 тис. чорно-білих учасників. Він торкнувся 20 штатів і призвів до десегрегації багатьох місцевих закладів. Після початку сидячого страйку кафе зазвичай закривали, проте з часом почалися арешти учасників акцій протесту. Коли активістам виносили вирoki за порушення громадського порядку, вони вважали за краще відбувати термін у в'язниці, замість того, щоб платити штраф. Це залучало все більше активістів та уваги. 10 травня 1960 року в місті Нашвілл в деяких кафе в центрі міста почали обслуговувати чорношкірих клієнтів. Нашвілл став першим південним містом, яке успішно приступило до скасування сегрегації в громадських місцях¹¹.

У 1947 році Конгрес расової рівності, відомий як CORE, створив “Подорож примирення”, щоб привернути увагу до расової сегрегації в громадському транспорті південних міст і штатів на всій території Сполучених Штатів. Назавжди змінили спосіб пересування американців між штатами “Рейси свободи” організовані національним директором CORE Джеймсом Фармером, які почалися в травні 1961 року і закінчилися наприкінці того ж року. Місія полягала в перевірці відповідності двом рішенням Верховного суду: Бойнтон проти Вірджинії, в якому було оголошено, що туалети, зали очікування та обідні стійки є неконституційними, і Морган проти Вірджинії, в якому суд ухвалив, що неконституційним є здійснення і забезпечення сегрегації на міжштатних автобусах і поїздах¹².

4 травня 1961 року перший екіпаж з 13 учасниками “Рейсу свободи” в двох автобусах відправився з Вашингтона в Новий Орлеан. Група зіткнулася з деяким опором в Вірджинії, але вони не зіткнулися з насильством, поки не прибули в Рок-Хілл, Південна Кароліна. На автобусній зупинці було побито деяких учасників акції, а ще одного учасника було заарештовано після використання туалету, призначеного тільки для білих. Коли вони прибули в Анністон, штат Алабама, 14 травня, їх зустрів розлючений натовп. Місцева влада дала Ку-клукс-клану дозвіл нападати на пасажирів без наслідків. Перший автобус був підірваний за межами Анністона, поки натовп тримав двері закритими. Пасажири були побиті, коли бігли з автобуса, який палав вогнем. Коли другий автобус прибув до Анністона, вісім учасників клану сіли в нього і напали на пасажирів, які брали участь в акції, і жорстоко побили їх. Автобусу вдалося продовжити шлях в Бірмінгем, штат Алабама, де на пасажирів знову напали на автобусному терміналі. Учасників акції жорстоко побили бейсбольними бітами, залізними трубами і велосипедними ланцюгами. Інформація про напади набула розповсюдження в ЗМІ, але було прийнято рішення завершити “Рейси свободи”.

29 травня міністр юстиції Кеннеді доручив Комісії з торгівлі між штатами ввести суворе регулювання для забезпечення расової інтеграції в транспорті між штатами. Відомство зробило це. Завдяки послідовній федеральній кампанії похитнулася сегрегація на автовокзалах, в

⁹ Biography.com Editors. Rosa Parks, *A&E Television Networks*, 2018. URL: <https://www.biography.com/activist/rosa-parks> [in English].

¹⁰ Montgomery Bus Boycott [The Martin Luther King, Jr., Research and Education Institute]. URL: <https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/montgomery-bus-boycott> [in English].

¹¹ Kurt Hohenstein. Sit-in movement, *Encyclopædia Britannica*, 2014, URL: <https://www.britannica.com/event/sit-in-movement> [in English].

¹² Who were the Freedom Riders?, *New York times*, 2020, URL: <https://www.nytimes.com/2020/07/18/us/politics/freedom-riders-john-lewis-work.html> [in English].

автобусах і поїздах. Перемога учасників “Рейсів свободи” задала тон подальшим великим кампаніям за громадянські права. Неодноразово в ці кульмінаційні роки вільна преса переконувала американців холоднокривно і жорстоко поглянути на реальність расового гніту. Кожен арешт і кожне побиття частіше оприлюднювалося в ЗМІ¹³.

2 травня 1963 року у місті Бірмінгем сотні молодих афроамериканців вийшли на вулицю, спілкувалися через рації та співали пісню “Ми подолаємо”. Студенти, старшокласники і навіть учні початкової школи проводили марші в центрі міста, заходили в кафе, призначені тільки для білих, навчалися в бібліотеках, якими могли користуватися тільки білі, молилися в церквах для білих. Протест намагалися зупинити силою. Сотні демонстрантів були арештовані, в бірмінгемській в’язниці не вистачало місць. Молоді демонстранти кожен день знову виходили на вулиці, а місцева влада використовувала шланги з водою і собак для того, щоб зупинити мирний протест. Фотографії, відеоматеріали та письмові звіти стали головною темою новин в Сполучених Штатах та в багатьох країнах світу.

Зіткнувшись з найбільшою провокацією, більшість демонстрантів продовжували відмовлятися від насильства. До 9 травня у провідних підприємств Бірмінгема увірвався терпець. Вони пішли на переговори з Кінгом. Бірмінгемські заклади погодилися скасувати сегрегацію в своїх кафе, туалетах та ін. Вони були готові приймати на роботу і підвищувати на посаді чорношкірих співробітників. Демонстрантів, які перебували у в’язниці, вирішили звільнити, а звинувачення з них зняли. Триумф бірмінгемського руху став результатом хоробрості і дисципліни афроамериканських демонстрантів¹⁴.

Найбільшим маршем за свободи та робочі місця став “Марш на Вашингтон”. Активісти автобусами приїжджали з усієї країни. У той день зібралося чверть мільйона американців, а, за деякими оцінками, ще більше. Серед них було, щонайменше, 50 тис. білих. На трибуні стояли борці за громадянські права, християнські та єврейські релігійні лідери, профспілкові керівники та артисти. Найбільш пам’ятним моментом стала промова Кінга. Багато хто вважає її найкращим публічним виступом, з яким коли-небудь виступив американець. У промові Кінга, що отримала назву “У мене є мрія”, використовувалися теми з Біблії й таких канонічних американських текстів, як Конституція, Декларація незалежності і Геттисбургське звернення Авраама Лінкольна. Посилаючись на прокламацію про звільнення преподобний закликав співгромадян добиватися рівності рас, без якої, як він підкреслив, неможливо втілити в життя основоположні принципи американської нації¹⁵.

Висновки. Рух за громадянські права під керівництвом Мартіна Лютера Кінга та інших стало незамінним каталізатором прийняття двох надзвичайно важливих законів: Закон 1964 року про громадянські права і Закон 1965 року про виборчі права, які нарешті, твердо встановили юридичну рівність афроамериканців¹⁶, але рух на цьому не закінчився і не закінчиться. Афроамериканці починали свій шлях боротьби з протистояння

сегрегаційним правилам у маленьких містечках, вони боролися індивідуально та у великих групах, але, завдяки ЗМІ, медійним особам та політикам проблема расизму набула світового масштабу. Не дивлячись на те, що чорношкіре населення має такі ж права, як і білі, все одно виникає багато конфліктів через расове питання, і головним завданням для США та всього світу є побороти расизм у підсвідомості та не допустити зворотного расизму.

Miadzelets Yelyzaveta, Pidberezhnykh Inna. The Black Civil Rights Movement in the United States. Recently, the problem of discrimination and racism has become particularly acute in American society due to the fact that racism still exists in the subconscious of Americans. This is evidenced by the discriminatory speeches of former US leader Donald Trump, the methods used by the police against the black population and the attitude of the older generation of the southern states. In the 21st century, no statement or action can go unnoticed and have a great resonance, but this was not always the case. The theme of racism is still not forgotten, because there are still stories in which there is discrimination on the basis of race. **The purpose of this article** is to analyze the path of black people and activists, from humiliation, discrimination, lawlessness to respect and equality. Find out what obstacles activists encountered in gaining civil rights. **Research methods:** used general scientific research methods (logical, structural-systemic, analysis, synthesis, induction, deduction, method of comparison) and specific-historical (comparative-historical, historical-genetic, historical-typological). **Conclusions.** Activists of the civil rights movement of the black population have achieved extraordinary results. The black population was finally able to move freely around the country, not afraid of persecution by radical racist organizations. They received the right to get a high-quality education, to visit various public places, parks and libraries previously prohibited for them; they began to be served in cafes and restaurants. On public transport, everyone could sit wherever they wanted. Most importantly, they were given the right to vote, the right to get a good job and a promotion, and all those rights that were not available to them because of their skin color. Civil rights activists and ordinary citizens have come a long way for equal rights, but to get rid of prejudices based on race, unfortunately, still a long way to go.

Key words: slavery, segregation, racism, civil rights, freedom flights, strike, activists.

Miadzelets Yelyzaveta – здобувач другого рівня вищої освіти Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. Коло наукових інтересів: рух за права жінок, національна пам’ять, гендерна історія.

Miadzelets Yelyzaveta – applicant for the second level of higher education Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. Research interests: women's rights movement, national memory, gender history.

Pidberezhnykh Inna – кандидат історичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна, автор понад 50 наукових праць, коло наукових інтересів: всесвітня історія, історія країн Південно-Східної Азії.

Pidberezhnykh Inna – candidate of Historical Sciences, Associate Professor Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine, author of more than 50 scientific papers, research interests: world history, history of Southeast Asia.

Received: 02.11.2020

Advance Access Published: December, 2020

© Y. Miadzelets, I. Pidberezhnykh, 2020

¹³ Freedom Rides, *The Editors of Encyclopaedia Britannica*, 2004. URL: <https://www.britannica.com/event/Freedom-Rides> [in English].

¹⁴ Fridman M. Nareshti vilni..., op. cit., 2008, 70 p. URL: <https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-russian/free-at-last-ru.pdf> [in English].

¹⁵ Chepelevskiy V. “Mriia zbuvaetsia – i ne zbuvaetsia. 50 rokov znamenytii promovi Martina Liutera Kinha” [The dream comes true and does not come true. 50 years of the famous speech of Martin Luther King], *Istorychna Pravda* [Historical truth], 2013. URL: <https://www.istpravda.com.ua/digest/2013/08/28/135388/>

¹⁶ Janken Kenneth R. The Civil Rights Movement: 1919-1960, National Humanities Center: University of North Carolina. URL: <http://nationalhumanitiescenter.org/tserve/freedom/1917beyond/essays/crm.htm> [in English].